

แนวทางการบูรณาการแผนงาน เพื่อสุขภาวะของชุมชนพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา จังหวัดปัตตานี

โดย...สุวิทย์ หมาดอะดำ¹

ความเป็นมาและวิธีคิด

แนวทางการแก้ปัญหาวิกฤติความรุนแรงของสถานการณ์จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของพี่น้องประชาชนในวงกว้าง โดยเฉพาะคนในพื้นที่ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ถูกต้อง และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ตามแนวทางสมานฉันท์ ทั้งภาคประชาชน ภาควิชาการ และภาคการเมือง

โดยอาศัยสภาพพื้นที่ซึ่งมีลักษณะเป็นพหุวัฒนธรรมอันหลากหลายโดดเด่น เป็นอัตลักษณ์ ทั้งด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความคิด ความเชื่อและศาสนาเป็นเครื่องมือและปัจจัยในการจัดทำเป็นแผนงานสร้างสุข ภาวะชุมชน จะเป็นหนทางหนึ่งที่สำคัญในการแก้ไขปัญหา และก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

เพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมดังกล่าวจึงเกิดแนวคิดการบูรณาการ เป็นแผนงานเพื่อสุขภาวะของชุมชนในพหุวัฒนธรรม-เฉพาะที่ขึ้น โดยมีผู้ร่วม ดำเนินการ 3 ส่วน ได้แก่ หน่วยงานสาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ ประชาคมให้ทำงานร่วมกัน โดยจัดตั้งเป็นองค์กรการประสานงานแบบไตรภาคี มีสภาสุขภาพชุมชนเป็นเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเห็นชอบในการจัดกิจกรรม แล้วเสนอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ/หรือแหล่งทุนต่างๆ พิจารณานอมัติ งบประมาณดำเนินการ

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

ระบบสุขภาพชุมชนในจังหวัดชายแดนใต้

การกำหนดนโยบายหรือกิจกรรมสาธารณะนั้นควรเป็นไปในลักษณะของการหนุนเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง เนื่องจากชุมชนเข้มแข็งจะมีศักยภาพในการพึ่งตนเองสูง และเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีความเป็นปึกแผ่นแน่นแฟ้น รู้จักวิธีบริหารจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้

1. สามารถควบคุมและจัดระเบียบทางสังคม ให้เอื้อต่อสมาชิกของชุมชน ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สามัคคี เอื้อเฟื้อและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
2. สามารถที่จะพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้พึ่งตนเองและลดความยากจนในชุมชน
3. สามารถแก้ไขปัญหาด้วยสติปัญญา มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง มีการสืบสานภูมิปัญญา และมีความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง
4. สามารถจัดระบบดูแลและแบ่งสรรหาทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ และเป็นธรรมแก่สมาชิกของชุมชน และ
5. สามารถเป็นแบบอย่างในการดำเนินงานหรือการแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนอื่นๆ

ซึ่งการจะกำหนดกิจกรรมสาธารณะให้เกิดประโยชน์ และตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนแบบพหุวัฒนธรรมไปสู่ระบบสุขภาพชุมชนได้นั้นจะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง และอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นคือ

1. ปัจจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อ และวิถีชีวิต ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้คนที่นี้เป็นคนเชื้อสายมลายูที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำท้องถิ่น ดังนั้นการกำหนดแผนงานหรือนโยบายก็จะต้องคำนึงและนำจุดแข็งของความเชื่อชุมชน และสามารถประยุกต์เข้ามามีส่วนในการสร้างสุขภาวะที่ดีในชุมชนได้ เช่น

1.1 กิจกรรมละหมาด 5 เวลา จะรวมคนในหมู่บ้านให้มาอยู่ ณ จุดศูนย์กลางของหมู่บ้านได้ คือมัสยิด เป็นโอกาสที่จะนำกระบวนการพูดคุยประเด็นสาธารณะ โดยอาศัยการเสริมเทคนิคและกระบวนการต่างๆ

1.2 กิจกรรมละหมาดวันศุกร์ เป็นกิจกรรมประจำสัปดาห์ที่ผู้ชายที่นับถือศาสนาอิสลามจะต้องเข้าร่วม และก่อนการละหมาดจะเป็นการคุตบะฮ์ (การเทศนาธรรม) ก็ได้มีความจำกัเฉพาะเรื่อง จึงสามารถประยุกต์หลักคำสอนของศาสนาอิสลามในเนื้อหาของการคุตบะฮ์เพื่อการร่วมสร้างสุขภาวะของชุมชน

1.3 กิจกรรมการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน เป็นกิจกรรมซึ่งผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามจะต้องเข้าร่วมในการถือศีล คือการงดเว้นจากการกิน ดื่ม การสูบบุหรี่ การมีเพศสัมพันธ์ เป็นต้น ในช่วงเวลาระหว่างตะวันขึ้นจนถึงตะวันตก ในกิจกรรมนี้ก็สามารถจุดเป็นกระแสของการผลิตและการบริโภคอาหารปลอดภัย หรือการรณรงค์งดสูบบุหรี่ เป็นต้น

2. ปัจจัยที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นวัฒนธรรมของความเป็นมลายู สามารถนำมาประยุกต์ในการจัดการระบบสุขภาวะของชุมชนได้ เช่น

วัฒนธรรมร้านน้ำชา การดื่มชาที่ร้านเป็นที่คุ้นตาและมีอยู่ทั่วไปในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วมักที่จะเป็นผู้ชายที่เสร็จจากการกรีดยางในช่วงเช้าตรู่ ก็จะสามารถตัวกันที่ร้านน้ำชาโดยหัวข้อหลักๆที่มีการพูดคุยก็มีทั้งเรื่องการเมืองระดับชาติ และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ดังนั้นหากได้มีการสร้างกระบวนการในประเด็นเกี่ยวกับกิจกรรมสาธารณะในชุมชน ก็จะได้ความคิดเห็นที่สะท้อนความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี

3. ปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติสภาพแวดล้อมยังมีความอุดมสมบูรณ์และสวยงามพอสมควร เพียงช่วยรักษาไว้ต่อไปเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีสภาพอาคารบ้านเรือน จาริตประเพณีที่งดงาม รวมทั้งการแต่งกายของผู้คน หรือการมีปอเนาะ โรงเรียนสอนศาสนาอยู่ในแต่ละชุมชน

4. ปัจจัยเกี่ยวกับอาชีพ เศรษฐกิจ ผู้คนส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนผสม แม้จะมีรายได้ไม่มากแต่ก็มีความเป็นอยู่พอเพียง สมถะเรียบง่าย และผู้คนที่นี้ก็มีมักจะใช้เวลาในแต่ละวันหลังจากการทำงานมาก ประกอบกับลักษณะการมีนิสัยใจคอเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของคนทั่วไปก็ทำให้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆทำได้ง่ายขึ้น

5. การเมืองการปกครอง ผู้นำมีหลายระดับ ทั้งผู้นำที่เป็นทางการ เช่น อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำตามธรรมชาติ เช่น โต๊ะอิหม่าม (ผู้นำทางศาสนา) บาบอ (ปราชญ์ชุมชน) อุดตาส (ครูสอนศาสนา) เป็นต้น ซึ่งประชาชนในพื้นที่จะให้ความสำคัญกับผู้นำตามธรรมชาติเสียเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของชุมชนมากกว่า ดังนั้นหากได้ทำงานร่วมกับผู้นำตามธรรมชาติให้มากขึ้น ก็จะมีผลต่อการกำหนดนโยบายต่างๆที่เกี่ยวกับระบบสุขภาพชุมชนได้ง่ายขึ้นด้วย กล่าวโดยสรุป เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์และสามารถที่จะนำไปสู่การขับเคลื่อนได้จริง การกำหนดนโยบายสาธารณะในการสร้างสุขภาพของชุมชน หรือแผนสุขภาพชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ นั้น ควรคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นสำคัญ

สมัชชาเฉพาะพื้นที่กับกระบวนการทำแผนงานสุขภาพ

การทำงานด้านสุขภาพในพื้นที่ชายแดนใต้ ในช่วงแรกก่อนพัฒนามาเป็นการรวมตัวของภาคีต่างๆอย่างเป็นทางการ ก็มีการรวมตัวกันอย่างหลวมๆแล้ว โดยมีการพัฒนาโครงการเกี่ยวกับสุขภาพในพื้นที่พหุวัฒนธรรม เช่น โครงการชายไทยมุสลิมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมงานอนามัยแม่และเด็ก โครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพเยาวชนในพื้นที่ เป็นโครงการนำร่องเพื่อให้เกิดการรวมตัวของภาคีต่างๆ

จนกระทั่ง เดือนมีนาคม 2551 ผู้ประสานงานสมัชชาสุขภาพจังหวัดปัตตานี ได้จัดทำโครงการ **สมัชชาสุขภาพประเด็นจังหวัดปัตตานี** ว่าด้วยความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชนโดยกระบวนการเฝ้าระวังสังคม

โดยการสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ(สช.) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้เกิด **แผนการเยียวยาสังคม** ซึ่งเป็นแผนที่เกิดจากความร่วมมือจากภาคีต่างๆ โดยการใช้กระบวนการสมัชชาสุขภาพเป็นเครื่องมือนำไปสู่กระบวนการนโยบายสาธารณะ

สมัชชาสุขภาพจังหวัดปัตตานี ได้เลือกพื้นที่นำร่องในการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อการสร้างสุขของตำบล (ตามทฤษฎีสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขาของหมอประเวศ วะสี) โดยได้คัดเลือก พื้นที่ 3 ตำบล ได้แก่

1. ตำบลมะมาวี อำเภอยะรัง
2. ตำบลลูโบะฮือโร อำเภอมายอ
3. ตำบลตะลุโบะ อำเภอเมือง

ภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วมในกระบวนการประกอบด้วย สมัชชาสุขภาพจังหวัดปัตตานี มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา ศูนย์ประสานงานหลักประกันสุขภาพปัตตานี พัฒนาชุมชนจังหวัดปัตตานี สำนักงานสาธารณสุขปัตตานี สถานีอนามัย องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ประชาสังคม การศึกษานอกโรงเรียน พัฒนาการ เกษตรตำบล เป็นต้น

เนื่องจากการทำโครงการเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเป็นหลัก จึงให้ความสำคัญในประเด็นดังกล่าวนี้ในทุกกระบวนการ เพื่อหวังว่าผลลัพธ์สุดท้ายจะได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย และร่วมกันผลักดัน ดังนี้

1. เวทีชี้แจงทำความเข้าใจโครงการ เป็นการจัดเวทีเพื่อที่สมาชิกจังหวัดปัตตานีได้ร่วมวางแผนทางกับฝ่ายวิชาการ เพื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะพัฒนาศักยภาพให้เป็นนักจัดการสุขภาพชุมชนในพื้นที่ทั้ง 3 ตำบล โดยผู้เข้าร่วมเวทีจะเป็นเจ้าหน้าที่และบุคลากรสาธารณสุขเป็นหลัก เนื่องจากมีจัดการประชุมที่ศูนย์สุขภาพชุมชน และมีทีมวิชาการร่วมในการประชุมทำแผนการโครงการ

2. เวทีพัฒนาศักยภาพเครือข่ายและคณะทำงานพื้นที่ โดยการนำวิทยากรมาให้ความรู้และพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ เช่น

2.1 กิจกรรมละลายพฤติกรรม แม้ว่าผู้เข้ารับการพัฒนาศักยภาพจะเป็นคนที่ทำงานอยู่ในชุมชนเดียวกัน เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุขสมาชิกท้องถิ่นแกนนำชุมชน เป็นต้น แต่ก็ไม่ค่อยได้มีโอกาสในการทำความรู้จักกัน จึงต้องสร้างกิจกรรมเพื่อให้เกิดทักษะกระบวนการทำงานที่ไว้วางใจและการทำงานเป็นทีม

2.2 การให้องค์ความรู้ที่ถูกต้องตามหลักการอิสลามและการประยุกต์ใช้ในการจัดการระบบสุขภาพในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยใช้วิทยากรของมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา รวมทั้งการช่วยบำบัดเยียวยาจิตใจให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบต่างๆ และ

2.3 กิจกรรมฝึกทักษะการค้นหาข้อมูลในการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านสุขภาพในด้านต่างๆในพื้นที่ชุมชนทั้ง 3 ตำบล

3. เวทีระดมสมอง ให้คณะทำงานในพื้นที่ได้นำแผนงานมาปรับปรุง แก้ไข และบูรณาการแผนงานเข้าด้วยกันและสอดคล้องกัน เช่น มีทีมงานของสาธารณสุข การศึกษา การพัฒนา เป็นต้น ในกระบวนการนี้จะเป็นการจะเห็นว่าควรมีกิจกรรมอะไรบ้างเพื่อที่จะช่วยเสริมสร้างสุขภาพในชุมชน ซึ่งมีกระบวนการย่อยดังนี้

3.1 การแสวงหาข้อมูล เพื่อให้แผนธรรมชาติที่ชาวบ้านทำเป็นข้อมูลที่เป็นระบบเป็นเรื่องเป็นราวเป็นลายลักษณ์อักษร โดยอาศัยกระบวนการวางแผนแบบใหม่ช่วย ทั้งนี้ข้อมูลต้องตรงกับความรู้สึกใครรู้ ความต้องการของชุมชน และเน้นให้กระบวนการเก็บข้อมูลเป็นหน้าที่ของคณะทำงานพื้นที่

3.2 การกระตุ้นสำนึกร่วม และการแลกเปลี่ยนข้อมูล โดยให้คณะทำงานต่างๆที่มีข้อมูลและแผนงานขององค์กรอยู่แล้วนำมาแลกเปลี่ยน และหาจุดร่วมในการทำแผนแม่บท และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้

3.3 การวางแผนว่าจะทำอะไร และจะทำอย่างไร เช่น

3.3.1 การวางแผนว่าจะทำอะไร หลังจากที่ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมของชุมชนแล้ว ก็เป็นการคิดว่าจะทำอะไรบนพื้นฐานของทุนเดิมหรือศักยภาพของชุมชน

3.3.2 การหาสาเหตุของปัญหาที่จะลงมือแก้ไข การได้ร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหาที่แท้จริงก่อนที่จะกำหนดวิธีการแก้ปัญหา ก็จะช่วยให้มีทิศทางในการทำงานที่ชัดเจน

3.3.3 คิดวิธีการว่าจะทำอย่างไร เมื่อรู้ว่าทำอะไรแล้ว จะต้องรู้ด้วยว่าชุมชนจะสามารถทำมันได้อย่างไร โดยคณะทำงานพื้นที่จะต้องดูความเป็นไปได้และกำหนดเป็นแผนงานที่มีแนวทางการปฏิบัติควบคู่กันไป พร้อมสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จของแต่ละกิจกรรมเอาไว้เพื่อการประเมินผลด้วย

3.4 ใครบ้างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแผนของชุมชน ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจนเพื่อการขับเคลื่อนในกระบวนการลงมือปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้

3.5 ทำแผนเสร็จแล้วใครจะสนับสนุนเรื่องงบประมาณ การกำหนดงบประมาณในเบื้องต้นจะต้องอยู่บนศักยภาพที่ชุมชนสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ เช่น แหล่งงบจากท้องถิ่น จากหน่วยงานสาธารณสุข จากโรงเรียน โดยการบูรณาการแผนงานเดิมของแต่ละองค์กรที่มีอยู่แล้วมาทำด้วยกัน ก็จะเป็นการประหยัดงบประมาณและลดความซ้ำซ้อนของกิจกรรมในชุมชน แต่ถ้าหากเป็นกิจกรรมที่พิเศษหรือใช้งบประมาณสูงก็ต้องมีการแสวงหาแหล่งทุนอื่นๆ จากภายนอก

4. เวทีวิจารณ์แผน เป็นการนำแผนที่ผ่านการระดมสมองและการจัดทำของคณะทำงานพื้นที่ ไปสู่การเสนอต่อชุมชน และรับฟังเสียงสะท้อนเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้มีความเหมาะสมต่อไป โดย

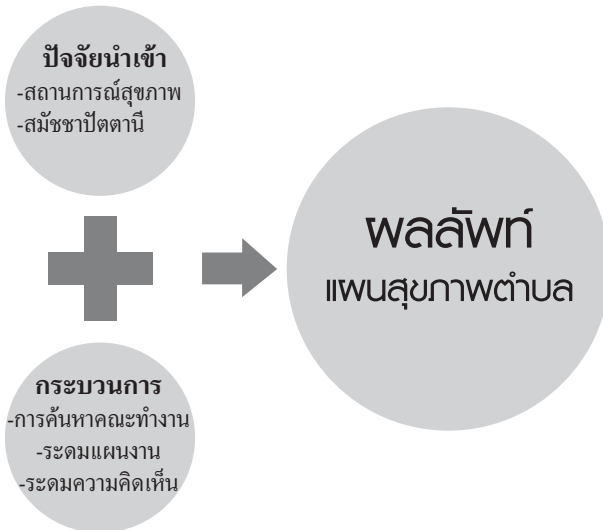
4.1 การสร้างประชาคม กระบวนการสร้างประชาคม จะต้องเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมสาธารณะเข้าร่วม ซึ่งหมายถึงสมาชิกในชุมชนนั่นเอง

4.2 การเปิดโอกาส ให้ทุกคนสามารถที่จะนำเสนอความคิดเห็น การเปิดให้มีการวิพากษ์วิจารณ์แบบตรงไปตรงมาเพื่อการแก้ไขปรับปรุง โดยมีการสร้างความคิดเห็นร่วมเป็นหลัก

4.3 การรับข้อเสนอและข้อวิพากษ์วิจารณ์ นำไปสู่กระบวนการปรับแผนงาน ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชน

ซึ่งในกระบวนการเหล่านี้ ฝ่ายวิชาการและผู้รับผิชอบโครงการจะต้องมีการติดตามและร่วมในกระบวนการต่างๆเพื่อร่วมสังเกตพฤติกรรมและวิธีการของชุมชนในการคิด วางแผนเกี่ยวกับอนาคตของตนเอง และเข้าไปช่วยเมื่อกระบวนการมีความติดขัด แต่ไม่ควรเข้าไปมีส่วนร่วมกำหนดมากนัก เนื่องจากไม่ใช่ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง และบางครั้งจะเป็นการขัดขวางกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมของชุมชนอีกด้วย

5. เวทีผลักดันแผน เป็นการนำแผนที่ผ่านการประชาพิจารณ์จากชุมชน มาให้องค์กรที่เกี่ยวข้องได้ลงนามความร่วมมือ และร่วมกันผลักดันแผนสู่การปฏิบัติ ในเวทีลงนามนี้ จะเป็นการให้ตัวแทนจาก 3 ฝ่ายเข้าร่วมในการลงนามเอกสารที่เป็น “บันทึกความร่วมมือการสร้างสุขภาพตำบล” มีตัวแทนที่มาจากฝ่ายการเมืองคือ นายกองดีการบริหารส่วนตำบล ตัวแทนฝ่ายประชาสังคม และฝ่ายวิชาชีพ

ประโยชน์ที่ได้จากกระบวนการทำแผนชุมชน

1. การได้เรียนรู้และเกิดองค์ความรู้ในการจัดการสุขภาพของคนในชุมชนจากการถกเถียงอภิปราย
2. การได้ภาคีต่างๆในการทำงานด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น ทำให้การทำงานด้านในพื้นที่ที่มีความง่ายและมีความเป็นเอกภาพในการแก้ปัญหามากขึ้น เนื่องจากเป็นการกำหนดร่วมกันของทุกฝ่าย
3. สามารถนำไปสู่การขับเคลื่อนได้จริง เพราะในแผนกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายเอาไว้ชัดเจน

ข้อควรตระหนักในการทำแผนสุขภาพชุมชน ในพื้นที่ของพหุวัฒนธรรม

1. ไม่ว่าชาวไทยพุทธหรือมุสลิม เนื่องจากเป็นความรู้สึกที่ฝังมาตลอดว่าชาวบ้านมีหน้าที่ทำตามความต้องการของรัฐ ทำให้ช่วงแรกชุมชนจะไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะอะไรมาก เมื่อปล่อยเวทีและกระบวนการให้เป็นเหมือนกับการคุยแบบกันเอง เช่นที่ร้านน้ำชาจึงทำให้เกิดการอภิปรายแลกเปลี่ยนที่เป็นประโยชน์กันมากขึ้น
2. อย่างไรก็ตามในการจัดเวที จะมีผู้เกี่ยวข้องหลักๆที่มาจากหน่วยงานราชการที่มักจะครอบงำความคิดของชาวบ้านได้ง่าย บางครั้งอาจจะโดยไม่รู้ตัวเพราะความเคยชิน จำต้องอาศัยผู้มีทักษะในการควบคุมเวทีให้เป็นบรรยากาศของการแลกเปลี่ยน ด้วยศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมกัน ไม่แบ่งรายน หรือข้าราชการและชาวบ้านรวมทั้งผู้ที่พูดไม่เก่ง เขียนไม่เป็น ก็ควรต้องได้โอกาสในการแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมด้วย และที่สำคัญคือเป็นการคิดบนพื้นฐานการพึ่งตนเองไม่ใช่คิดว่าจะขออะไรจากหน่วยงานภายนอก หรือรอดูว่าเขาจะเอาอะไรมาให้
3. นอกจากนี้จะต้องมาจากการระดมจากแผนงานที่หน่วยงานต่างที่ทำงานในชุมชนมีอยู่แล้วบางส่วน แล้วมาสู่กระบวนการบูรณาการเข้าด้วยกัน โดยอาศัยแผนงานและกระบวนการของชุมชนเป็นตัวตั้ง แต่ควรให้ความสำคัญกับภาควิชาการและราชการตามความเหมาะสมด้วย
4. การประชาสัมพันธ์และสร้างกระแสความร่วมมือร่วมใจให้ได้รับรู้รับทราบก็มีความสำคัญ แม้จะมีบางส่วนของชาวบ้านเท่านั้นที่เข้าร่วมในกระบวนการ และ

สุดท้ายจะต้องเป็นการจัดแสดงแผนชุมชนให้แต่ละแห่งได้เรียนรู้ไปพร้อมๆกัน เหมือนการจัดมหกรรมแผนชุมชน จะทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และการสร้าง กระแสให้กับชุมชนอื่นด้วย

5. การจัดเวทีทำข้อตกลงหรือบันทึกความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้อง เป็น กิจกรรมที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากการสร้าง สัญญาประชาคม (Social contract) ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบและเห็นความสำคัญของการปฏิบัติตามสัญญา และช่วยกันผลักดันให้แผนงานนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นได้

การบูรณาการแผนงานระหว่างหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อน นโยบายสาธารณะ ได้แก่ภาคการเมือง วิชาการ และประชาสังคมมีความ สอดร้อยต่อกัน เกิดการหนุนเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมจากชุมชน เป็นตัวตั้ง โดยอาศัยสภาพพื้นที่ซึ่งมีลักษณะเป็นพหุวัฒนธรรมอันหลากหลาย โดดเด่นเป็นอัตลักษณ์ ทั้งด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความ คิดความเชื่อและศาสนาเป็นเครื่องมือและปัจจัยในการกำหนดทิศทางและ รูปแบบในการสร้างสุขภาวะชุมชนหรือแผนสุขภาพชุมชนของเขาเอง

เมื่อชุมชนเข้มแข็ง และมีการพัฒนา และเกิดสุขภาวะขึ้นในชุมชนแล้ว ก็ย่อมจะนำสันติสุขกลับคืนสู่จังหวัดชายแดนใต้ไปพร้อมกัน.

สนับสนุนโดย

